

REVISTA ▶ REPORTATGE

Sylvie Meyer és una mare amatent i abnegada i una treballadora competent i obedient. Sempre respon a allò que s'espera d'ella. Però un dia tot es va començar a tòrcer i el passat de la protagonista de la novel·la «Ostatges» emergeix amb un furor incontenible. L'escriptora francesa va parlar del seu llibre, de la llibertat i la violència, de les dones, de l'educació i la feminitat en conversa amb un grup de periodistes catalans. **Text: Toni Mata i Riu**

Llibres

«LA PROPERA REVOLUCIÓ SERÀ LA DE LES DONES TOTES JUNTES»

Tot va començar allà al riu amb la colla d'amics, els nois i les noies i aquella edat en què tots són rialles i descobertes. I aquell home, més gran que tots nosaltres, que ens parlava i ens respectava, i que em mirava i m'agradava que em mirés. Fins al dia que.

No són exactament les paraules de Sylvie Meyer, però la cosa va anar així molts anys abans que el seu home la deixés, i ella, com si res, continués amb la seva vida, cuidant dels fills, complint a la perfecció el paper de mare abnegada i de treballadora obedient. Empassant saliva dia rere dia. Fins al dia que.

La violència s'expressa de tantes maneres que, sovint, ens costa adonar-nos que en som víctimes. És el que li passa a la protagonista d'*Ostatges*, el darrer títol de Nina Bouraoui (1967), una escriptora francesa que va obtenir el premi Anaïs Nin de l'any passat amb un relat breu que parla de les turbulències interiors d'una dona que toca fons.

«El tema de la llibertat és al centre de tots els meus llibres. Sovint penso que no som tan lliures com ens creiem, depenem de la història dels altres, de la història de la nostra infància, dels traumes. La violència pot ressorgir anys més tard, i manar de manera inconscient els nostres gestos», explica Bouraoui. Sense anar més lluny del que el mateix llibre avança en la sinopsi de la contraportada, arriba un dia que tota aquesta violència esclata perquè «la Sylvie és ostatge del seu cap, de l'empresa, del treball, de la pressió social, i també del seu cos, que guarda una història que es va mostrant al llarg del relat, i que il·lustra el seu gest, el justifica o l'explica, no el perdona, perquè té un punt de violència».

L'autora de *Mirada prohibida* (Premi du Livre Inter del 1991) apunta que «volia mostrar com la violència íntima, sexual, contra les dones, apareix sovint en dones del nostre entorn, moltes l'han experimentat algun cop. Volia veure com aquesta violència interacciona amb les relacions amoroses i amb la relació amb el cap de la Sylvie».

Del teatre al paper

La història d'*Ostatges* és una mica estranya, comenta Bouraoui. «En origen, el 2014, era una obra d'un festival de teatre de dones. Encara no hi havia ni el tema dels *gilets jaunes*, ni el MeToo, la paraula de les dones no s'escoltava, i quan apareixia puntualment, es dubtava d'ella. Però recordo que la pressió social i la voluntat de denunciar les violències masculines començava a germinar, sorgia alguna cosa, i vaig escriure un monòleg teatral. Sentia que som ostatges, en plural, i el lector també ho és. L'obra es va representar al començament de gener del 2015 i, d'una

Nina Bouraoui afirma que els seus llibres sempre tracten sobre la llibertat

PATRICE NORMAND

manera una mica estranya i concomitant, hi va haver l'atemptat de Charlie Hebdo, després el del Bataclan...».

Aleshores, un editor va agafar el text, li van fer alguns canvis i va esdevenir novel·la. «Jo volia explicar l'adolescència de la protagonista, la seva experiència, i per a mi l'escriptura tenia una forma no de violència, però sí de brutalitat. Jo em caso amb els personatges, i encara que la Sylvie és molt diferent de mi, segurament també té les meves debilitats, i les de cadascuna de nosaltres. I punts

de la infància, una infància també algeriana. Recordo que en el territori de la ciutat, fins i tot de la família, les dones sempre són més fràgils que els homes. No hi ha un espai per a les dones, les dones no estan encara suficientment protegides, potser a Occident una mica més. Però hi ha un combat real que cal fer, i el 2020, després de tots els moviments socials a França, s'ha pogut publicar el llibre, i Sylvie era una veu que ressonava».

L'escriptora de Rennes, que el 2005 va obtenir el premi Renaudot amb *Mes mauvaises pensées*, afegeix que «no era nou pensar que aquesta violència contra les dones, la violència social i econòmica, estaven relacionades, i que eren un tot. A vegades els homes també estan sotmesos a la violència física i social, però les dones estem més impregnades, el cos femení està destinat al patiment, per la nostra educació, és com un patiment ancestral, físic, les dones tenen això. El cos, el ventre, els pits de les dones. Crec que enca-

L'editorial Les Hores publica el relat amb el qual l'escriptora francesa va guanyar el premi Anaïs Nin 2020, un text sobre la violència contra les dones

ra reben aquesta llum freda i brutal de la violència».

La violència que ve de lluny

La protagonista d'*Ostatges* és Sylvie Meyer, una dona que viu amb el pilot automàtic posat tant a casa com a la feina. El seu món, però, s'ensorra quan el seu home li diu que se'n va i quan el seu cap li demana que vigili els altres treballadors i elabori llistes per fer acomiadaments. Com afirma l'editora Maria Sempere, «la Nina ens mostra a la novel·la, de manera reveladora, radical i potent, la violència sobre les dones, tan integrada en el sistema i interioritzada per les dones que sembla invisible, que no existeixi».

Per entendre la Sylvie, però, hem de recórrer la seva trajectòria vital a l'inrevés, viatjant cap al passat acompanyats de la narració que Bouraoui va desgranant pàgina a pàgina. «Totes les víctimes et diran que qualsevol afectació del cos perdura al llarg de la vida, és una empremta que s'estén», indica l'autora: «A Algèria, els anys 70, hi havia una violència molt brutal, però també era un moment molt interessant, amb un poble molt fort. De nena vaig patir la violència, d'una manera que me la van transmetre, la vaig mirar, no la vaig rebre, però va passar pel filtre de la meua mare. Jo era nena, la mare era francesa, i Algèria sortia en aquell moment de la descolonització. Hi arribaven dones franceses tot i que la gent d'Algèria se n'anava a França. La meua mare va conèixer a França el meu pare, que era algerià, i van decidir instal·lar-se a Algèria. Era el que en aquell temps en deien els intel·lectuals d'esquerres, si és que això encara existeix. Eren revolucionaris. I van decidir reconstruir la seva vida allí. I la meua mare, francesa, rossa, amb ulls blaus, es casa amb el meu pare i amb el seu país. Treballava, sortia, vivia a l'estil occidental, no es va sotmetre als dictats propis d'Algèria, perquè en aquell moment tampoc no hi havia l'extremisme que va arribar els anys 90, però sí que hi havia un masclisme i una masculinitat superior fins i tot a allò religiós, quelcom molt masclista, segurament a Espanya ho coneixeu, i aquest tipus de violència la vaig absorbir, la vaig veure i viure, em vaig sentir tocada, agredida».

Per tot plegat, «aquesta violència es va con-

vertir en el meu combat. Tenia la sensació que havia de venjar la meua mare... el que vaig viure és que la violència física es perpetua. En el llibre previ a *Ostatges, Tous les hommes désirent naturellement savoir*, es parla d'aquesta violència que es perpetua i continua. Amb la Sylvie, al final del llibre, entenem que un home va abusar d'ella. I entenem que aquesta violència ha marcat tots els seus actes. Hi ha una escena del dia de la seva boda, ella es fa una taca de cirera al vestit. I s'adona que podria ser l'equivalent a una taca de sang. Això li dona un mal presagi, s'adona que ha integrat la violència. I que influeix en ella, en la seva vida amorosa, professional, fins i tot en la seva vida de mare, perquè, tot i que defensa i treballa pels seus fills, la seva és una tendresa absent».

Les dues ribes de la Mediterrània

La novel·la de Bouraoui transita entre el nord i el sud de la Mediterrània. Qüestionada sobre la llibertat a una i altra banda, l'escriptora afirma que «a vegades no és on pensem». I afegeix que, «evidentment, som lliures en els països occidentals per caminar pel carrer, tenim una capacitat per construir, decidir, crec que les dones avancen des de fa més temps en aquest camí de la llibertat, i les nenes poden construir un destí. Això no existeix sempre en països del sud, o almenys a Algèria, on el combat de les dones té encara un llarg camí per recórrer. Però les dones algerianes són dones molt fortes, molt potents, n'hi ha que són molt lliures, treballen, han defensat els seus pobles davant dels fusells, desfilen quan hi ha manifestacions per queixar-se davant del govern i per tenir més llibertat, les dones estan en primera línia. Però sabem que en aquestes manifestacions moltes vegades se les molesta, se les agredeix, el cos de les dones encara és més central que a Occident, i en aquest sentit la llibertat no és tan gran».

En el mateix sentit, Bouraoui assegura que «crec en la força de les dones, en la seva potència. Hi ha diferents feminismes? Crec que no, totes desitgem el mateix, potser no totes tenim els mateixos mitjans. Soc molt conscient que a França puc escriure, puc parlar de tot el que vulgui, i la meua paraula és lliure. A Algèria, la premsa segueix el que faig, i hi ha un orgull, però no sé si seria tan lliure allí, crec que no. En els països del sud, les dones són caps, patrones, dins de casa, potents, però a fora aquesta llibertat està confiscada».

L'autora continua dient que «potser soc idealista, però crec que la situació està canviant, la paraula cada cop és més lliure, i això implica que, mentre s'exerceixi violència sobre les dones, cap minoria serà lliure ni feliç. Les dones són la base. I si són maltractades, totes les minories, totes les comunitats, totes les fragilitats seran maltractades, crec que l'arrel de la violència, de la mentalitat, rau en el territori de les dones, i aquest territori, com més s'expressi, més parli... La propera revolució serà la de les dones juntes. Les dones han de ser solidàries, i a vegades ens adonem que les dones per venjar-se de la seva història de dones es vengen amb elles mateixes. I han de ser conscients que som amigues, la força de les dones existeix, hi crec i convido els nostres homes amics».

El peatge del cos

Ostatges posa sobre la taula la discriminació i la violència contra les dones pel simple fet de ser dones. «En el llibre no hi és, però hi hauria pogut ser, el tema de la dimensió sen-

«Tots els meus llibres tenen al centre el tema de la llibertat», explica l'autora de Rennes, que tracta a «Ostatges» sobre la força dels traumes del passat

sual i sexual. Una dona arriba a la feina amb el seu cos. En el cas dels homes, la violència sobre el seu cos és més física, en el sentit d'un cos maltractat per un esforç físic. En el cas de les dones, no tenen un cos neutre, entren a l'empresa amb la seva feminitat. I no hauria de ser així. Tots hauríem de gaudir d'aquesta neutralitat, però la dimensió del desig, de la por, de l'assetjament sexual, és immediata en el cas de les dones. I no dic que no n'hi hagi en el cas dels homes. Però totes sabem que una dona és, abans que res, un cos, i això és el que s'hauria d'abolir. Perquè el cos és la nostra llibertat, no un objecte, però la dona sempre es troba en aquesta perspectiva d'objecte, al carrer, a casa, al treball, sempre ens sentim una mica amb aquest ancoratge de la dona presonera del seu cos femení».

A partir de la nit en què comet un acte pel qual la llei li pot retre comptes, la Sylvie té clar que no vol fer llàstima, i apel·la a la força de les dones. «Han estat tan acostumades a la brutalitat, a la violència, a abaixar el cap. El camí de les dones des de la infància no és fàcil, està ple d'entrebancs, és complicat, i això crea força. Una dona, encara avui, en la nostra societat també, o potser més, perquè aquesta sensualitat és més eròtica, es mostra més, sempre ocupa el lloc de la presa, de l'objecte, però això dona força. Dona un tipus d'intel·ligència que fa que puguis mostrar o veure les emboscades i respondre a la violència física a través d'una agilitat intel·lectual».

Al parer de l'escriptora, «el que ens uneix, i no ens hauria de definir com a dones, és la possibilitat de la violació. A qualsevol nena se li diu que vagi amb compte. Com a adolescents, totes ens hem trobat en alguna situació perillosa i a vegades dramàtica, la nostra vida de dones consisteix a esquivar sovint situacions incòmodes, o situacions a vegades extremadament perilloses. La paraula, l'educació, encara no és suficient. Crec que les mares han de desenvolupar un paper molt important amb els fills nois, i a les escoles s'ha de parlar, educar els nois, i també les noies, sobre el tema de la violació, la fragilitat, la vulnerabilitat del cos femení».

Bouraoui considera que «avui la paraula està més alliberada, i, des de fa un any o dos, ja no ens burlem tant d'aquesta paraula. Abans, es degradava la paraula de les dones, se l'envoltava de dubte, vergonya, falsedat, era la paraula de les histèriques. Avui ja s'escolta més, i la literatura està donant suport a això per perpetuar la paraula. Les dones ja no tenen por de parlar».

Crec que l'aparell judicial i la policia comencen a entendre que el patiment de les dones ha de ser escoltat i protegit. Però el combat encara no està guanyat. En absolut, és l'educació la que ens salvarà. És a la infància on s'ha d'aprendre la igualtat entre homes i dones. Les coses canvien a Occident, però, a la resta del món, el cos de les dones continua sent una mercaderia, la violació és una arma. El camí és llarg, però tenim la sort de poder parlar, denunciar. Així que continuem endavant».

BASAT EN FETS REALS

► **«EL CONSENTIMENT» (EMPÚRIES), DE VANESSA SPRINGORA.** Un home de 50 anys que sedueix i s'allita amb una noia de 14 és un fet reprovable encara que ella hi accedeixi. Vanessa Springora va ser l'amant de l'escriptor Gabriel Matzneff, que durant dècades es va vanagloriar de les seves conquestes adolescents en llibres de gran ressò entre el públic i la crítica. Si algú qüestionava el guru literari, era blasmat. Des del dolor de l'experiència, Springora, editora de professió, va decidir que el millor camí per exorcitzar els seus fantasmes i venjar-se de G. era explicar la seva història també en forma de llibre. Un escàndol a França, i Matzneff, per fi, és investigat per la justícia.

JEAN-FRANÇOIS PAGA

L'editora francesa Vanessa Springora

RICKY SAIZ

Emma Cline, escriptora californiana

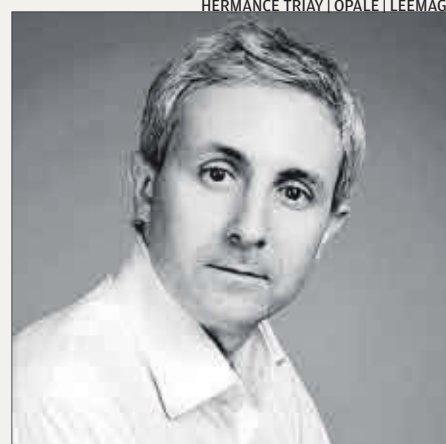
► **«HARVEY» (ANAGRAMA), D'EMMA CLINE.** El productor cinematogràfic Harvey Weinstein es va creure l'amo de l'univers fins al dia que el van sentenciar a 23 anys de presó. La llista d'actrius que van declarar haver estat assetjades o agredides pel magnat de Hollywood és llarga. En una novel·la breu, l'escriptora Emma Cline, autora de *Les noies*, penetra en la ment de Weinstein el dia abans que hagi d'escoltar el veredict judicial sobre el seu cas. Està convençut que l'absolrà, és un home amb massa poder per anar a la garjola. Però tanta megalomania és ridícula, i la narradora californiana aconsegueix dignificar el dolor de les dones a través del patetisme del seu abusador.

► **«LES COSES HUMANES» (AMSTERDAM), DE KARINE TUIL.** Què passa quan algú de les elits és acusat de violació? La parisenc Karine Tuil respon amb una ficció que transita per espais molt recognoscibles de la realitat actual: la violència sexual, el consentiment, l'assetjament de les xarxes, els judicis paral·lels, els vincles entre poder i justícia... *Les coses humanes* explica com se li complica la vida al fill d'un periodista polític influent i una assagista compromesa amb la causa feminista quan és acusat de violació. Diu l'autora que el sexe pot destruir una sòlida carrera en pocs segons. I el llibre ens ensenya com les nostres més profundes conviccions poden trontollar en un instant.

FRANCESCA MANTOVANI

L'autora francesa Karine Tuil

HERMANC TRIAY I LOPALE I LEEMAGE

Ivan Jablonka, autor parisenc

► **«LAËTITIA O LA FI DELS HOMES» (ANAGRAMA), D'IVAN JABLONKA.** La vida de Laëtítia Perrais es va acabar quan un home la va violar, assassinar i esquarterar. Només tenia 18 anys però en feia uns quants que convivia amb la violència perquè el seu pare picava la seva dona i el cap de la família d'acollida havia violat unes quantes noies. Jablonka reconstrueix l'afer que va commocionar França -fins i tot Sarkozy va criticar el sistema judicial perquè el botxí tenia un llarg historial delictiu- i posa el focus en la vida, breu, que va tenir la noia, a partir dels missatges a les xarxes i el testimoni de persones del seu entorn, inclosa la seva germana bessona.